

Gemeente van Christus,

In zijn onvolprezen boek “De stille stem”, met als ondertitel “Niet weten als levenshouding”, wijdt Jan Oegema een hoofdstuk aan de Heilige Geest. Hierin beschrijft hij deze derde Persoon van de Drie-eenheid niet als Trooster of Inspirator, maar verrassend als Ontwrichter.

In de visie van Oegema brengt de Heilige Geest vooral openheid teweeg. Een openheid die per definitie alle denk-beelden over God en Jezus die wij kunnen hebben onderuit haalt. Of op zijn minst ter discussie stelt. De Geest wrikt aan onze geliefde, vertrouwde geloofs zekerheden. Aan al die stellige overtuigingen die bepaalde gelovigen kunnen hebben.

De Heilige Geest als Ontwrichter, want wat wij heilig noemen, God, onttrekt zich altijd en per definitie aan onze neiging om dingen vast te willen leggen. Te omschrijven. Vóór te schrijven zelfs. En bewust of onbewust voor je eigen karretje te spannen. Voordat je het weet, heb je God en Jezus geschapen naar jouw eigen beeld dat jij van hen hebt.

Wat wij heilig noemen, wat we God noemen, zal zich altijd en eeuwig in steeds nieuwe vormen en onverwachte beelden verbergen. Maar zich nooit in een daarvan laten vastleggen.

Er zijn van die gebeurtenissen waardoor je je daar ineens met een schok van bewust wordt. Door een boek dat je leest. Een lied dat je hoort. Een onverwachte ontmoeting met iemand die jou de ogen opent voor nieuwe, onvermoede verten.

Ik denk even terug aan anderhalve week geleden: tijdens de kleasterkuier in Jorwert liep ik te wandelen met Barbara. We hadden het over het gebed dat ik eerder die ochtend in de viering had gebeden. En dat we zo dadelijk ook hier zullen horen. Daarin wordt o.a. tot de Heilige Geest gebeden: “Maak soepel, maak buigzaam wat rigide is geworden.”

De Geest kan jou onverwacht loswrikken uit de situatie waarin je je tot dan toe bevond.

“Zeg dat wel”, zei Barbara. Ze had het zelf aan den lijve ondervonden, een van de eerste keren dat ze Nijkleaster bezocht. Om een lang verhaal kort te maken: ze kwam er als Boeddhistische non; kreeg een zeer intense, heftige Godservaring waardoor ze werkelijk niet wist wat haar overkwam.

Kwam vaker in de vieringen op woensdagochtend. Het mondde erin uit dat ik een hele serie doopgesprekken met haar ging voeren. Twee jaar geleden werd ze in de viering op Paasmorgen gedoopt.

Flecte quod est rigidum – wrik los, maak buigzaam wat rigide is geworden...

Een zeer ontwrichtende, heilzame ervaring.

Een soortgelijke ontwrichtende ervaring heeft Nicodemus. Hij is niet de eerste de beste in Israël: een lid van het Sanhedrin. Jezus noemt hem respectvol “een leraar van Israël”. Een geestelijk leidsman dus. Een autoriteit in zijn geloofstraditie. Iemand die ervoor heeft gestudeerd.

Mensen komen naar Nicodemus toe: om raad, advies op geloofsgebied. Het geloof kan immers zoveel vragen oproepen in een mens. Als er één is “die het weet”....!

Maar Nicodemus wéét het zelf de laatste tijd helemaal niet meer!! Nu gaat hij op zijn beurt naar een rabbi toe.

Naar die wonderlijke jongeman uit Nazareth. Die dingen zegt en doet die voor Nicodemus ongekend (!) zijn. Deze Jezus weet blijkbaar mensen in hun hart te raken met wat hij vertelt over God. Weet hen te ontroeren, te troosten. En nieuwe moed te geven. Zó nieuw, zó onverwacht is het wat hij allemaal zedigt en doet, dat Nicodemus niet weet wat hij ermee aan moet. Of dit wel kán...en mág, waar Jezus mee bezig is. Zó ontwrichtend om te gaan met de geloofstraditie.

Ook hij benadert Jezus met respect: "Rabbi, wij weten dat u een leraar bent die van God gekomen is...." Maar Jezus kapt hem tamelijk abrupt af. Alsof hij wil zeggen: Jij "weet" helemaal niets. Farizeeën en schriftgeleerden denken vaak te wéten waar het om draait in ons geloof. Maar als je werkelijk iets wilt ervaren (!) van waar het mij om te doen is, dan ga ik met jou geen theologisch al of niet interessant gesprek aan. Zo'n leergesprek weet je wel, van rabbi tot farizeeër. We gaan het helemaal niet hebben over wonderen die ik gedaan zou hebben. Want daar draait het niet om. Het draait om het koninkrijk van God. Of je daar deel aan hebt. Deel van wilt uitmaken. En wat dat eigenlijk betekent, als je dat zegt. Dat kan alleen als je opnieuw geboren wordt. Als je "van omhoog" geboren wordt. Zo kun je het ook vertalen.

Daar sta je dan: met alle boeken die je hebt gelezen, over God en Jezus en hoe je de bijbel zou kunnen lezen. Met alle kerkdiensten die je hebt bezocht, alle preken die je hebt gehoord of gehouden, ook vanochtend weer. Met alle gespreksgroepen waaraan je hebt meegedaan.

Zo lang al, je leven lang ben je geworteld in jouw Christelijke geloofstraditie, al die termen en dogma's waaraan je misschien je houvast hebt ontleend.

En dat alles wordt hier in dit nachtelijke gesprek bij wijze van spreken met één armzwaai van tafel geveegd. Door een jonge rabbi met een héél nieuwe benadering van de Thora en de traditie, een heel nieuw beeld van God.

Het is indrukwekkend hoe Nicodemus, deze geloofsautoriteit in Jeruzalem, zich openstelt voor wat Jezus hem te zeggen heeft. Dat zegt natuurlijk iets over Nicodemus. Maar ook over hoe fascinerend het moet zijn geweest om met Jezus in gesprek te zijn.

In de ontmoeting tussen deze twee bevlogen mannen fladdert de Heilige geest onbevangen en vrolijk ontwrichtend heen en weer.

Indrukwekkend, hoe kwetsbaar Nicodemus zich durft op te stellen. Want wie weet wat er allemaal gaat gebeuren, als hij dit toelaat...in zichzelf. Wat het voor gevolgen kan hebben: voor zijn geloof. En voor zijn positie, zijn aanzien.

Het kan ook jou overkomen: op een dag realiseer je je dat sommige oude, vertrouwde geloofswaarheden niet meer kloppen. Als je heel eerlijk bent, vinden ze geen weerklank meer: niet in je hoofd....ook niet in je hart. Bijna sluipenderwijs is dat proces al langere tijd aan de gang, maar je hebt het altijd wat weggedrukt. En dan ineens komt het aan de oppervlakte.

Dat is mooi ! ..... Natuurlijk is het ook en allereerst pijnlijk. Dat is nu een ontwrichtende ervaring: wat je voor waar hebt aangenomen, waar je je houvast aan dacht te ontleen, blijkt nogal wankel te zijn. En wat nu, als het helemaal wegvalt. Als je het moet loslaten. Komt er dan iets anders voor terug? Ik ontmoet met enige regelmaat mensen die precies hier blijven steken: de oude waarheden voldoen niet meer. Het oude Godsbeeld is in elkaar gevallen. "Dús er blijft niets over en het is allemaal niet waar." Maar zo is het niet.

Misschien kennen jullie het fascinerende boek "Mijn heldere afgrond", van de Amerikaanse dichter Christian Wiman. Dat is zijn benaming voor God, trouwens. God als mijn heldere afgrond.

Gelovig opgevoed, het geloof vervolgens helemaal kwijt geraakt. Geconfronteerd met een zeldzame en zeer pijnlijke vorm van kanker (over ontwrichting gesproken) sprokkelt Wiman vervolgens van de grond af aan zijn geloof weer bij elkaar. Op een zeer indrukwekkende manier heeft hij dat in zijn boek beschreven..

In het begin ervan zegt hij: "...geloof in God, is in essentie: geloof in het leven, wat betekent dat zelfs het meest solide geloofsleven grote veranderingen zal kennen (!). Er volgt uit voort dat als jij op je 50^e nog steeds gelooft wat je op je 15^e geloofde, je niet hebt geleefd. Of in ieder geval de realiteit van je leven niet hebt erkend."

Daarin heeft hij groot gelijk: wie leeft doet ervaringen op, die hun sporen zullen trekken in jouw geloofsbeleving, jouw geloofsweg een nieuwe richting zullen geven. Ervaringen met de kwetsbaarheid en de vergankelijkheid van ons bestaan. Of ingrijpende ontmoetingen met mensen die jou op een nieuw spoor zetten.

Dat kan, om dat woord nog maar eens te gebruiken, ontwrichtend zijn. Pijnlijk en beangstigend, omdat je het oude, of iets van het oude moet loslaten. Tegelijkertijd zal het - als je daarbij niet blijft stilstaan, maar je openstelt voor wat er op je af kan komen - zoals Nicodemus zich openstelt - heel kwetsbaar en tegelijk heel moedig - nieuwe wegen voor je openen. Ook dat is het werk van de Heilige Geest. Ongrijpbaar, onnavolgbaar, als de wind, niemand weet waar die vandaan komt en waarheen die je zal voeren. Het is aan jou of je je daaraan durft toe te vertrouwen.

Het alternatief is dat je toch maar liever vast blijft houden aan die oude waarheden, ook al is hun houdbaarheidsdatum verstreken. Vast blijven houden aan je oude beelden: van wie God is. En wie Jezus is. En wie jij zelf bent. Die drie hebben overigens alles met elkaar te maken.

In een gesprek dat ik een keer had met Tenkei roshi, de abt van het Zenklooster in Uithuizen, ging het onder andere over zelfbeelden. Hoe je jezelf ziet en waardeert. Of juist niet waardeert.

Tot mijn verbijstering zei hij op een bepaald moment: "Reinier, je kunt elke dag opnieuw, elk moment opnieuw, besluiten iemand anders te worden."

"Die heeft wat te lang op zijn kussentje gezeten, dacht ik wat oneerbiedig. Maar gaandeweg begreep ik hoe hij het bedoelde: als je het aandurft om je oude beelden en concepten over wie jij bent en voor ons Christenen wie God is, los te laten, omdat ze je benauwen, omdat ze hun zeggingskracht hebben verloren, dan pas kan zich, door alle pijn en moeite heen, een nieuw perspectief openen. En nog weer later heb ik het ervaren: dat het zo inderdaad werkt

We begonnen en eindigen met Jan Oegema: in zijn hoofdstuk over de Heilige Geest haalt hij een gebed aan dat wordt toegeschreven aan een Engelse abt uit de 11^e eeuw, Stephan Langdon: Veni Sancte Spiritus – Kom, Heilige Geest. In dat mooie, lange gebed bidt hij onder andere: Flecte quod est rigidum. Kom heilige geest en buig wat rigide, star/ vastgeroest is geworden. Maak zacht wat is versteend. Weer vloeibaar wat is gestold. Laat het weer stromen....in mijn leven, mijn geloofsleven, laat het weer stromen in de wereld om ons heen.

Zo werkt die heilige geest in ons, denk ik. En als je daar open voor staat, zoals Nicodemus er open voor staat, dan zul je daarna ervaren dat die geest nog iets anders doet: dat ie je zacht maakt. Met nieuwe ogen laat kijken. Met een nieuw hart laat leven, zeggen we dan.

Steeds opnieuw, door de jaren heen, steeds opnieuw en steeds anders...**wedergeboorte als een levenslang groeiproces, met alle groeipijn die daarbij kan horen, waarin je langzaam maar zeker steeds meer openstaat voor wat Jezus Het koninkrijk van God noemt. Waarin je daar zelf steeds meer van gaat belichamen.**

Kom, heilige Geest, wek mijn zachtheid weer / geef me terug de ogen van een kind
Dat ik zie wat is / en mij toevertrouw / en het Licht niet haat.

Moge het zó zijn, amen.